

Gry Jexens tale ved overrækkelsen af Rungstedlundprisen

Taler

Gry Jexen
Historiker og forfatter

Dato

4. september 2023

Sted

Rungstedlund, Rungsted Kyst

1 Deres Majestæt

Kære Gæster

5 Kære Connie Nielsen

Jeg blev helt utroligt stolt da jeg blev bedt om at holde pristalen for dig i dag.

10 Jeg har ikke haft lejlighed til at tale direkte med dig før i dag, men jeg har trævlet internettet tyndt og læst alle de interviews med dig, jeg kunne komme i nærheden af.

Og jo mere jeg læste om dig og din historie, jo mere forstod jeg *hvor soleklart* det er, at det netop var dig der skulle portrættere Karen Blixen for os i serien
15 *Drømmeren*.

I et interview siger du:

20 *“Jeg er på mange måder en antitese til Karen Blixen, men jeg forstår hendes indre og det, hun kæmpede med. Vi har fulgtes ad med 80 års distance, selv om hun var et geni, og jeg er en middelmådig skuespiller. Ligesom Blixen har jeg været fuldkommen frygtløs. Jeg rejste ud i verden som en attenårig eventyrer.”*

Og inden jeg går videre, vil jeg gerne lige indskyde, at det med du skulle være
25 middelmådig, tror jeg vi er mange her i dag, der bestemt ikke er enige med dig i!

Som Karen Blixen satsede du stort fra begyndelsen.

30 Som ganske ung rejste du alene ud i verden, og skabte dig en karriere som skuespiller i Hollywood – en både frygtløs og enestående bedrift.

Siden har du fortalt åbent om hvordan du her mærkede konsekvenserne af at være kvinde i filmbranchen. Og hvordan det sidenhen har påvirket dine valg og
35 dine mål med dit arbejde.

Og som en prik over i'et har du ikke kun frygtløsheden og ambitionerne i kunsten tilfældes med Karen Blixen. Med dit hjælpearbejde i Human needs project i Kenya, har du også kærligheden til Afrika tilfældes med baronessen.

40

Jeg er en historiker med en mission: De sidste mange år har jeg arbejdet aktivt for at give kvinderne en større plads i historien.

45

I min søgen efter viden om dig, blev jeg hurtig klar over, at du er på samme mission som mig!

50

Jeg blev så begejstret at jeg hoppede i stolen, da jeg i et interview læste dette citat fra dig:

55

“Jeg har de sidste 20 år kæmpet for at få kvinders historier på det store lærred. Der er mange forkerte afbildninger af kvinder på film og tv - kvinder bliver klappet sammen og lagt ind i en meget lille sfære. Der er flere tusinde af kvinders historier, vi burde lave historier om.”

Til det kan jeg jo kun erklære mig enig.

Og den ambition står centralt i din måde at portrætere Karen Blixen på i serien *Drømmeren*.

60

Det gør du med vinkler jeg i hvert fald ikke har set før. Men som jeg synes er aldeles tiltrængt. Du klapper hende *ikke* sammen, du folder hende ud for os.

65

I min research stødte jeg også på dette citat i et interview med dig:

“Jeg har aldrig set en film, hvor man oplever, hvordan en kvinde bliver kunstner.

70 *Jeg har aldrig set kvinderne udøve deres kunst. Det er det, vi prøver at gøre med serien. Vi vil vise, hvad det er, hun bakser med som kvindelig kunstner."*

I Danmark har vi igennem mange år holdt fast i, at når det kommer til kunst
"handler det ikke om køn, det handler **kun** om talent".

75 Og Karen Blixen bliver ofte nævnt som eksempel på netop dette. Ofte har jeg hørt "bare se på Karen Blixen, hun er et eksempel på at køn ikke står i vejen hvis man virkelig har talent!".

I mange fortolkninger og omtaler af Karen Blixen igennem tiden fremhæves mystikken omkring hendes person. Hun var et mytisk litterært geni. I nogle
80 portrætteringer af hende fremstår hun også som arrogant, nedladende og selvoptaget. Og hun var måske nok alle disse ting på én gang.

I *Drømmeren* viser du, at det hele ikke "bare" var mystik og simpel arrogance. Det var også strategi.

85 Du anerkender at det *også* handler om køn, når du skriver Karen Blixen ind i den historiske tid hun var en del af. Du viser den nødvendige og særlige strategi hun måtte lægge, netop fordi hun var bevidst om sine vilkår som *kvindelig* kunstner.

90 Og med *din* portrættering forstår vi, at også udi i strategisk tænkning var hun et geni!

95 Tilbage i 1885 da Karen Blixen blev født afhang en kvindes liv og vilkår direkte af en mand. Først var hun under sin fars myndighed, indtil hun blev gift og kom under sin ægtemands myndighed.

100 **En kvinde havde ikke:**
Råderet over sine egne penge.
Hun havde ikke arveret.
Hun havde ikke forældremyndighed over sine egne børn.
105 Hun havde ikke stemmeret.
Hun havde ikke adgang til offentlige embeder.

Hun havde ikke ret til at bestemme over egen krop...
... og jeg kunne blive ved.

110

I løbet af Karen Blixens liv ændrede disse forhold til gradvist, kvinder fik flere og flere rettigheder og muligheder. Og flere kvinder fik også et andet syn på sig selv og deres værdi - som handlende og tænkende mennesker. Det er sådan en slags kvinde jeg oplever du portrætterer Karen Blixen som.

115

Karen Blixens bevidsthed om sin position som kvinde i sin egen samtid, kommer både meget direkte til udtryk i serien *Drømmeren*. Som fx i scenen hvor hun konfronterer sin bror med det urimelige i, at han, blot fordi han er sønnen, er blevet tildelt hele arven.

120

Det ligger også mere underliggende, som da hun udkommer under et mandligt pseudonym – der både vidner om en bevidsthed omkring hvad hun skal gøre for at sikre sig en chance for overhovedet at blive læst, i første omgang.

Men også om en bevidsthed omkring hvad hun skal gøre for at blive taget alvorligt som præcis den kunstner hun ønsker at blive set som. *Før* hun bliver set som kvinde.

125

Og du viser også at denne strategi ikke var uden humor.

130

At hun valgte pseudonymet ”Isak” var ikke tilfældigt. Isak betyder ”Den der ler”.

[] serien *Drømmeren* er der en scene hvor en respekteret litteraturprofessor gætter på at Isak Dinesen må være Karen Blixens bror, Thomas Dinesen.

Og vi ser hvordan Karen Blixen nyder, når det bliver afsløret at det er hende, en kvinde, der besidder disse litterære evner som man, på denne tid, ellers ikke har fantasi til at forestille sig at en kvinde kunne besidde.

135

Karen Blixen ler af patriarkatet med pseudonymet Isak.

Og denne letskjulte humor i anvendelsen af mandlige pseudonymer kommer igen til udtryk senere i Karen Blixens liv, da hun udgiver guvernantegyseren

Gengældelsens veje under det mandlige pseudonym Pierre Andrézel – angiveligt fordi hun ikke mente den havde format nok til at udkomme i hendes eget navn.

140

Serien *Drømmeren* slutter med at vi bliver præsenteret for Karen Blixens ambition om at oprette Rungstedlundfonden. Den skulle sikre både

145

Rungstedlund her og Karen Blixens interesser for eftertiden. Endnu en

strategisk genistreg.

150 Det er i min optik tiltrængt at vi ser, at den store kunstner og den strategiske
forretningskvinde har eksisteret på samme tid. Og at begge komponenter var
nødvendige for den succes Karen Blixen fik.

155 I *Drømmeren* findes en insisteren på at Karen Blixen er en af de slags historiske
personer, vi aldrig må holde op med at interessere os for og beskæftige os med.
Vi skal med dine egne ord blive ved med at folde hende ud. Tak for det.

Og nu tilbage til dig Connie Nielsen.

160 Et argument jeg møder meget hyppigt er, at kvinder ikke fylder noget i
historien, fordi de ikke har bedrevet noget af betydning. Der var sågar en meget
respekteret historiker der for nylig sagde til mig:
”Jeg forstår ikke det du laver med de der kvinder Gry, altså de var der jo ikke da
165 mændene skrev traktaterne under og drev historien fremad”

Og til hans store overraskelse kunne jeg afsløre:

170 At jo, de var der sørme hele tiden, kvinderne.
Kvinder har altid været alle steder til alle tider i historien. Kvinder har skabt stor
kunst, kvinder har opdaget, bedrevet, forholdt sig til og været medskabere af
historien – så langt tilbage mennesker har levet.

175 Kvinder ER her. Og en af de måder vi kan sikre betydningsfulde kvinder fra
vores egen samtid, en plads i historiebøgerne, er NETOP ved at anerkende deres
bedrifter mens de lever.

Det er det vi gør i dag.

180 TAK for *dit* store kunstneriske virke, og det du indtil videre, har beriget os med.
Ikke mindst dit rørende, rammende og historisk vigtige portræt af Karen Blixen.

Stort tillykke med prisen!

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

190

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Prisuddelingstale

195

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gry-jexens-tale-ved-overraekkelsen-af-rungstedlundprisen>

200

205

210

215

220